

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankturnih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davak posebe. Pošt. šif. rač. 11.153. Telefon 3112

Zajedalci

Poglavje o zajedalcih je vsaj toliko staro kakor človeški rod. Če hočejo zajedalci iz tega dejstva kovati zase kapital, jim to ne bo delalo posebnih težav, kajti zgodovina človeštva je na vsaki svoji strani natrpana s to vrstjo kreatur. Poleg družboslovnega nauka o vladajočih in vladanih, izkoriščevalcih in izkoriščanih, o gospodarjih in sužnjih — na čijih antitezah se je odigravala vsa dosedanja zgodovina, lahko z mirno vestjo pristavimo še usodni antagonizem med požrtvovalnim delom idealistov in entuziastov ter zajedalskim užitarstvom asocijalnih individvijev, ki so se znali izza svojih zapečkov vedno okoristiti z delom drugih. Skozi tisočletja že vladajo za seboj najboljši izmed gloriozne vrste »homo sapiens« svoje »soljudi« kakor robjaste verige, ki jih ovirajo in žulijo ob sileh nemernem gibu.

Če so si stanovni in razredi ter celi narodi v vekovnih odkritih borbah jeklenili mišice in razum ter gradili na ta način svojo materialno in duhovno kulturo, je vplival istočasni neprestani boj proti skritim zajedalcem v lastnih vrstah vedno razkrajajoče in deprimirajoče na bojne vrste onih, ki so hrepeli dalje in višje na poti k soncu in sreči.

Vzajemna požrtvovalna povezanost celotnih narodov in slojev je pomenjala v borbi za boljše usodo vedno krepitev etičnih osnov ter je vzbujala v udeležencih osrečujočo zavest poštenosti in pravičnosti lastne »stare pravde«. Odkrit sovražnik v nasprotnih bojnih črtah ni v stanju zlomiti moralne hrbtnice borecev za nujne življenjske interese.

Demoralizacija ograža vojsko v prvi vrsti od znotraj, plazi se iz lastnih vrst in zastuplja polagoma zdravo kri celotnega organizma.

Nič čudnega, če čitamo v zgodovini, da se je vodil vedno najbrezobzirnejši boj proti škodljivcem v lastnih vrstah ter da se je človeštvo poznalo na najbolj živalsko stopnjo ravno pri obračunavanju med seboj — med sorodstvom.

Odkrit nasprotnik na drugi fronti stoji tam nujno, zaradi svojih življenjskih zahtev, z isto pravico in usodno neizbežnostjo, kakor vojska na tej strani. Ta medsebojna zavest nuje in neizbežnost poraja občutek medsebojne spoštovanja in upoštevanja: zato ostaja borba kolektivna in na neki — bodi nam izraz dovoljen — moralni višini. Zajedalstvo je zelo značilen in poučen družben pojav za vsako dobo. Čim več ga je, toliko žalostneje je z moralno višino dotičnega časa. V dobi, ko uravnava strogo pravno javno mnenje vse hotenje in delovanje človeške družbe, se parasiti ne upajo dvigati glav izza svojih draperij. Danes jih nosijo visoko pokonci, kajti zajedalec in pamet sta postala v tej žalostno slavni naši dobi sinonima, prav tako kakor pošteni in bedak. Če je bil boj proti parazitom kdaj potreben, je to danes ta dan. Gorje narodu in njegovim stanovom, če bodo »pametni« nadvladali pošteni. Vsaka organizacija bo morala poslej najskrbneje paziti na moralno kvaliteto svojega članstva, vsak stan mora skrbno čuvati, da se »pamet« počinih »tovarišev« ne razpase prebogatno, kajti v bojnih dobah ne pomenja zajedalstvo samo kvantitativnega zmanjšanja, marveč tudi — in to predvsem — izpodkopavanje pravnih temeljev vsake organizacije.

Učiteljski stan mora korakati pri tem varovanju svojih pravnih kvalitet na čelu vsem drugim stanovom, kajti njegova vzgojna misija v narodu ne prenese novodobnih pametnjakov. Racionalistična doba, ki ima za čustvene sektorje človeške duše le še porogljiv posmech, ne brzi žal tudi mimo naše organizacije brez kvarnih posledic. Vedno pogosteje se čujejo pritožbe, da se zlasti najmlajši tovariši in tovarišice z vso skrbnostjo ogibljejo svoje stanovske organizacije ter ne kažejo napram delu svojih požrtvovalnih kolegov ničesar razen suvereno odklonilnega posmeha. Na stanovsko organizacijo se spominjo šele tedaj, ko jim niti njihovo »pametno« gledanje na razmere in ljudi ne pomaga več ter so prisiljeni, zateči se po pomoč k svojim »smešno sentimentalnim organiziranim tovarišem«. Po njihovem sodobnem naziranju je organizacija dobra, če more kaj dati, navno zahtevna pa, če zahteva protidajanje.

Kam plovemo, tovariši in tovarišice, če se med nami razboboti tako utilitaristično pojmovanje svojega dela in svojih dolžnosti?

Kje so dejanja tistih, ki so se pred kratkim zagotavljali slovensko javnost o svojem hrepenju po žrtvah za narod in njegovo kulturo? Kako mislijo realizirati svoje prosvetne težnje med narodom, če stoji brezbržno ob strani lastne stanovske organizacije, ki edina lahko nudi možnost organiziranja in sistematičnega dela na šolskih in prosvetnih vprašanjih med slovenskim ljudstvom? Kako to, da ti nekdanji kulturni gorečnejši ne najdejo poti tja, kamor bi morali priti, če jim je v resnici za resno delo?

Edini odgovor: živimo v dobi, ko sta parasit in pamet postala sinonima.

Resen opomin

Rešimo doraščajočo mladino propadanja

Zalostno, toda resnično dejstvo nam daje pobudo, da izpregovorimo nekaj načelnih besed o enem izmed najaktualnejših vprašanj.

Nedeljski »Slovenec« priobčuje članek »Štirje izmed ljubljanske mladine«, ki se začne z besedami: »Potepuštvo ljubljanskih otrok postaja pravo zlo našega mesta« in je v njem opisano policijsko zaslišanje štirih učencev meščanske šole, ki so vlomili v neko pisarno in pokradli nalivna peresa, ravnila, računarska ravnila, šestila, izvrstne svinčnike in podobno blago.

Pri tem konkretnem primeru nam ne gre za dejanje samo, ki je za današnjo dobo zelo značilno, pač pa se hočemo pomuditi predvsem pri vzrokih.

Današnja doba — doba gospodarske in socialne krize — doba krize družine, daje najhujše povode za mnoga stranpota naše doraščajoče mladine, za mnoga dejanja, katerih posledice bo težko občutil narod v svoji bodočnosti, ako se s pravočasnimi ukrepi ne odstranijo vzroki, ki vodijo že otroke na pot propasti.

V poslednjih letih je postala borba za služek zelo težka in dohodki posameznih stanov se od leta do leta zmanjšujejo. Zaslужek očeta je včasih zadostoval za preživljanje družine. Obrtniki, delavci, kmetje, javni in privatni uslužbenci so včasih mnogo lažje preživljali svoje družine nego danes. In ker je možev zaslужek preskromen, odnosno največkrat za vso družino nezadosten, je morala tudi žena pohiteti za zaslужkom. Otroci prepriščeni ves dan samim sebi ubijajo čas z vse mogočim, le redko s čem koristnim in polagoma zapadejo pod vpliv ulice, ki v vzgojnem pogledu vpliva nanje samo negativno. — Kako mamljivo so reklame za kino-predstave, ogledati si je treba junaka filma. — Kako si preskerbi denar, če ga starši ne premorejo, o tem daje ulica dobre nauke. Ukrasti doma knjige in jih prodati na starini ali na dijaškem sejmu, in priti do denarja, to so navadno šele začetni nauki škodljive okolice. Casopisi poročajo na senzacionalen način o raznih zločinih in ko pride deček v pubertetno dobo, se začne za take dogodke živo zanimati, in želja po posnemanju prevzame mnoge, ki so prepriščeni samim sebi. In ko taka mladina zavije s prave poti, tedaj se očita domu — očetu in materi, ki nista dovolj pazila na svoje otroke. Za nas pa nastane vprašanje: Ali so res starši krivi, če zaidejo otroci na kriva pota? Ali ne žene starše ravno skrb za otroke, da se od jutra do večera pehajo za zaslужkom? Ali ni ravno skrb za otroke odtrgala v teh težkih časih tudi mater domu? Kdo je torej kriv, če so otroci prepriščeni samim sebi, prepriščeni negativnemu vplivu ulice?

Solal! Tudi ta nosi svoj delež na tem in prav nanjo valijo laiki mnogo odgovornosti zaradi pokvarjenosti današnje mladine. Toda vse učitelstvo osnovnih, meščanskih in profesorji srednjih šol moramo ugotoviti, in v tem smo si menda vsi soglasni, šola danes ni več vzgojevalnica, marveč samo še učilnica. Učni načrti za osnovne, meščanske in srednje šole so prenatrpani s snovjo. Učitelj je postal su-

ženjen predpisanega gradiva, ki ga mora predelati — kje naj najde še čas za vzgojo? Snov, ki je bila pred leti predpisana za tretji razred, se mora sedaj predelati že v drugem, ona iz četrtega že v tretjem, višja narodna šola pa ima tako obsežen učni načrt, da ga je nemogoče obdelati. Isto velja za meščansko — isto za srednjo šolo. Učitelji najobčutnejše opazujemo pomanjkanje vzgoje, toda danes smo samo še učitelji, kajti vzgojitelji biti ne moremo.

Nešteto krat doživlja učitelstvo v svojih razredih manjše ali večje tatvine. Od ukradenega koščka kruha, jabolka, svinčnika in peresa, pa do denarja, in tudi do vlomov v katedre in šolske omare pride tudi že v osnovnih šolah. In če se je krivice izsledilo, se je navadno ugotovilo, da je velika delca vzrok mnogim takim dejanjem. Iskati je torej treba krivdo predvsem v razdrapanih socialnih razmerah sedanjega časa in potem šele se lahko pogleda tudi po drugih okolnostih, ki to podpirajo in povečujejo.

Če torej temeljito premetimo vse vzroke tako čestih pojavov pokvarjenosti mladine, moremo priti do zaključka, da je treba početi z zdravljenjem takrat, dokler je bolezen še v začetnem stadiju. Mnogo je doslej morada že zamujenega toda dalo bi se še pomagati, le začeti je treba.

Taki primeri, kot je oni v začetku omenjeni, se dogajajo največkrat po mestih. In če moramo ugotoviti, da krivda za vse to v ogromni večini ne zadene doma in šole, je treba misliti na snovanje posebnih zavodov internatov, ki bi lahko brezplačno prevzemali v oskrbo in vzgojo otroke, katerih družinske razmere nudijo najboljše pogoje za moralno propadanje. Ne gre tu samo za rešitev onih otrok, ki beračijo po cestah, ali ki so sicer povsem prepriščeni vplivu ulice, gre marveč tudi za vse otroke z raznimi telesnimi in tudi duševnimi hibami, za one z velikim čutom manjvnosti, ker taki postajajo zakrknjeni in dovzetni za razna nepravilna in nepoštena dejanja. Rešitev take mladine je problem, ki ga moramo reševati z vidika bodočnosti našega naroda. Imamo sicer najraznovrstnejše zavode, toda praksa je doslej pokazala, da je bila doslej oskrbovalnica edina ovira, ko je šlo za to, da se reši otroka propada, ko je šlo za to, da se vzgoji družbi dobrega člana.

Nujno je potrebno sprožiti čimprej rešitev vprašanja osnovanja zavoda za celodnevno vzposlavljevanje s fizičnim delom vseh onih otrok, ki so zapuščeni, prepriščeni samim sebi ali vplivu ulice, ali ki postajajo vsled raznih vplivov delomirni, zakrknjeni in prav zaradi tega zelo dovzetni za vse kvarne vplive. Za one, ki pa so zaradi katerih koli razmer ali vplivov še povsem zašli na stranpota, bi bil potreben zavod, v katerem bi se skušali vrniti na pravo pot in vzgojiti v dobre državljane.

Rešitev tega vprašanja ne spada več v naš delokrog, marveč pride to v dolžnost družbe, ki je dolžna skrbeti za zdrav naraščaj svoje-mu narodu. — Ako se ne bo pravočasno mislilo na rešitev tega problema, bo postalo to pravo zlo vsega naroda.

Anketa o celibatu

Odslek učiteljice pri sekciji JUU je v preteklem mesecu razposlal svojim poverjenicam okolišnic z vabilom, naj zbero med tovarišicami podatke in podrobneje opišejo, kakšen je bil med učiteljicami odmev uredbe o uvedbi delnega celibata, da ponovno pokažemo na vso njeno brezsmiselnost in krivičnost. Odziv na vabilo je bil nepričakovano velik, odgovori pa so pokazali, da so učiteljice v svojih mnenjih in zapazanjih precej soglasne.

Odgovarjale so nam neporočene in poročene, kakor tudi brezposelne tovarišice in vse so se izrekle proti celibatu. Kako tudi ne? Uredba o celibatu pomenja povratek v one čase, ko so starši izbirali svojim doraslim otrokom moža, danes pa ga učiteljicam določa zakon. V primeru, da si učiteljica ne izbere moža po določbah zakona, mora zapustiti službo ali ostati neporočena. Za učiteljice pomenja ta uredba omejevanje osebne svobode in kratenje državljskih pravic, ki nam jih daje ustava, ko govori o enakopravnosti vseh državljanov. In vendar si sme vsak drug državljan, razen učiteljice, izbirati življenjskega druga po svojih čustvih, kar daje zakonu edino moralno in etično podlago. Zakon, sklenjen na preračunavosti, je nemoralen in ponižuje moža in ženo.

Uredba sama bo imela težke posledice. Učiteljica bo raje ostala neporočena, kakor da bi ustanovila družino, ki bi bila že vnaprej obsojena na pomanjkanje in težko življenje. Sama bo morala neprostovoljno živeti nenaravno življenje, če noče, da bi ji kdo očital nenaravnost. Torej manj družin, manj potomstva, več nezadovoljnih ljudi, ki se čutijo ogoljufane za svoje naravne in državljske pravice.

Uredba o celibatu tudi ni rešila vprašanja brezposelnosti v naših vrstah, kakor ga ni rešila uredba o izgubi draginskih doklad poročenih učiteljic, čeprav se je to takrat naglašalo in bi bil to omogočal tudi finančni efekt teh odtegljajev.

Ker amandma o celibatu ponižuje učiteljico v manjvredno državljanko ter ji krši njene naravne pravice, je krivičen in zato bo mo trdno vztrajale pri svoji zahtevi, da se ukine.

Ne moremo pa se strinjati s stališčem tovarišice, ki zahteva, naj se ta uredba v primeru, da ostane za nas v veljavi, razširi tudi na ostale državne uradnice. Borimo se raje za to, da se nam vrnejo naše pravice, a boljši položaj žena v drugih poklikih naj nas vzpodbuja, da v tej borbi vztrajamo!

Tudi v odgovorih na 2. točko, kako bi bilo treba rešiti vprašanje učiteljice pravično in najbolje, se tovarišice precej strinjajo. Nekatere zahtevajo za učiteljico pravico, da sama izbira, ali naj po poroki še izvršuje poklic ali naj ostane doma. Druge predlagajo, naj bi one učiteljice, katerih možje lahko sami vzdržujejo družino, opustile po poroki svojo službo in naj bi se jih upokojilo po njihovih službenih letih.

Vzrok, da ostane večina poročenih učiteljic še nadalje v službi, nam je vsem dobro znan. Moževi dohodki ne zadostujejo za dostojno preživljanje obeh zakoncev, a če pridejo še otroci, je lepe zakonske sreče kmalu konec. Četudi ima mož akademsko izobrazbo in izvršuje poklice inženirja, sodnika ali kakega drugega uradnika v državni službi, je njegova plača šele v poznejših letih toliko, da družina lahko pogreša ženin zaslужek. Ali bi

VSEBINA:

Zajedalci.
Resen opomin.
Anketa o celibatu.
Ob 60 letnici Otona Župančiča.
Za pravičen disciplinski postopek.
Učiteljska mala antanta.
Sklicevanje izrednih skupščin JUU po nadzornem odboru.
Jubilej, ki ga ne smemo prezreti.
Odkup Prešernove rojstne hiše.
Učiteljski pokret. — Rangna lista. — Splošne vesti. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

bilo pravično zahtevati od žene, ki je delala 20 ali še več let v poklicu, da bi po tolikih letih službe podala ostavko brez vsake odškodnine za svoje službovanje? Pravico do upokojitve ji daje zakon le v primeru, če je bolna več kot 1 leto. — Po statistiki, ki jo je sestavila naša organizacija, je procent onih poročenih učiteljic, ki žive vsaj navidezno v dobrih gmotnih razmerah, zelo majhen. V veliki večini so one, katerih zaslужek je za vzdrževanje družine nujno potreben. Mogoče bi mnoge izmed njih raje ostale doma, zlasti še, odkar se njihovo delo plača skoraj polovico manj kakor delo ostalih tovarišic in tovarišev, če se ne bi zavedale, da bi s tem pahnilo svojo družino v bedo. Sicer se pa tudi druge žene, n. pr. zdravnice, advokatke, obrtnice po poroki ne odrečejo poklicnemu delu. In ali je že kdaj kdo zahteval, naj se kmečka žena posveti samo gospodinjstvu v najožjem smislu besede?

Poglejmo na poklicno udeleževanje žen še iz drugih vidikov! Kakor je sodelovanje žene v javnem življenju potrebno za skupnost, tako je važno tudi za njo samo. A. Vode piše v knjigi »Žena v današnji družbi« takole: »Žena v poklicu pojmuje življenje vse drugače nego žena, ki se ukvarja samo z gospodinjstvom. Poklic ji širi obzorje, omogoča ji razumevanje družabnih pojavov ter njihovo medsebojno povezanost. Skupno delo z drugimi razvija njen socialni čut, ki se je prej omejeval samo na oboževanje lastnih otrok. Spoznavati začne, da pomenja njen dobrobit tudi dobrobit njene okolice in obratno. Skupne težnje privedejo tudi njo v krog njenih stanovskih tovarišev in tovarišic — polagoma pričinja spoznavati pomen solidarnosti. — Obenem pa postaja žena enakovreden državljan tudi v tistih državah, kjer še ni pisanega paragrafa o ženski enakopravnosti... Zato se pa žena tudi kot mati ne sme odreči pravici do poklicnega dela, ki jo more z otroki in z možem samo zblizati. Žena ni nikdar samo rodila in vzgajala otroke, vedno je tudi s svojim delom prispevala k vzdrževanju družine. Če se je danes način pridobivanja dela izpremenil, s tem nikakor ni postalo to delo samo na sebi za ženo nekaj nemogočega, nenaravnega...« — Večkrat je bilo tudi že povedano in podprto z dokazi, da brezposelnosti v našem poklicu niso krive poročene učiteljice. Če bi se hotelo zadostiti najnujnejšim potrebam organizacije našega šolstva, bi bili lahko nameščeni vsi brezposelni učitelji.

Naše načelno stališče je, da imej vsaka učiteljica, neporočena kakor poročena, pravico do izvrševanja poklica. Ponovno pa naj se uveljavi zakon, da se lahko upokoje na lastno prošnjo učiteljice-matere, ki imajo več kot troje otrok.

V odgovorih na 3. vprašanje okolišnice izjavljajo tovarišice, da se njihovo delo ravno tako uvažuje kakor delo tovarišev, odnosi napram prebivalcem so prav dobri zlasti tam, kjer je učiteljica z vsem svojim bitjem stopila v družino svojega službenega kraja in postala v njem doma. Ko je prišla med ljudi, ki jih ni videla nikdar prej v življenju, jim ni ostala dolgo tuja. Spoznala je najprej njihove otroke, potem pa je stopila še k staršem. Nezaupanje je kmalu minilo, ko so spoznali, da razume njihove težave in da bi jim rada pomagala. Sama pa je uvidela, da se mora še vedno učiti, ako hoče odgovarjati na mnoga vprašanja, ki jih ji zastavlja življenje vseh teh ljudi. Res ji vzamejo priprave za šolo in delo med ljudstvom skoro vse prosti čas, vendar je tudi za to odškodovana: dolgočasje ji je tuje, občutka osamljenosti ne pozna. V borbi za enakopravnost pa bo tudi ona lahko pokazala na delo, ki ga vrši iz ljubezni do dela samega in v zavesti, da izpolnjuje dolžnosti, ki jih ji nalaga poklic. — V krajih pa, kjer »dame« ocenjujejo učiteljico samo po njeni obleki ali tam, kjer »boljša družba« smatra, da ne more sprejeti neporočene učiteljice v svojo sredo, se učiteljica gotovo ne bo preveč žalostila. Svoj prosti čas bo znala izkoristiti bolje, kakor da bi poslala prazno govorjenje gostilniških druž. — K. L.